

Potřeby umírajících

- Slovo je lék. Ne však každé slovo, ale příhodné
- slovo v příhodný čas. Jsou i nepříhodná slova,
- která mají toxický účinek. A též slova, která měla
- být řečena, ale řečena nebyla...“
- L. Scharfenberg

Smrt 1

- smrt = exitus letalis
- lidská existence končí vždy smrtí → jediná jistota v životě člověka
- v dnešní době smrt poměrně tabuizována
- „Memento mortem“ – pamatuj na smrt
- Mors certa – smrt jistá
- Hora incerta – hodina nejistá

Smrt 2

- smrt klinická – zástava krevního oběhu a dechu,
- bez poškození CNS
- smrt biologická – zástava krevního oběhu a dechu
- s ireverzibilním poškozením CNS
- přirozená („očekávaná“) smrt – věk...
- náhlá (neočekávaná) smrt – nehody, IM, CMP...
- smrt fyzická – dysfunkce krevního oběhu
- smrt psychická – rezignace, beznaděj a zoufalství
- smrt sociální – jedinec je odtržen od společnosti

Smrt v minulosti a dnes

- dříve vnímána jako vysvobození od utrpení – víra v
- posmrtný život
- medicína na nízké úrovni → ↑ novorozenecká úmrtnost, ↓
- věk dožití
- lidé umírali doma v kruhu nejbližších
- „Pán Bůh dal, Pán Bůh vzal...“
- X
- umírání se „přesunulo“ do nemocnic
- medicína na vysoké úrovni, stále se vyvíjí → smrt je prohrou
- dnes běžně léčíme infekce i nemoci, na kt. se dříve umíralo
- „1/3 umírajících by si přála zemřít v nemocnici, 2/3 v
- domácím prostředí, jak myslíte, že je to ve skutečnosti?“

Sdělení závažné diagnózy

- žhavé a otevřené téma
- zajistit soukromí a pokud možno klidné prostředí
- (přístup individuální, empatický)
- L má povinnost přiměřeně informovat umírajícího o jeho zdravotním stavu
- z hlediska Listiny práv a svobod má být pravda
- sdělena všem dospělým lidem
- dříve tzv. „pia fraus“ = milosrdná lež

Fáze umírání dle E. Kübler-Ross

- **Popření** – spojeno se šokem a velmi silnou emoční odezvou, typické otázky „Proč zrovna já?“
- „Co jsem komu udělal?“
- **Negace** – strach z nejisté budoucnosti
- **Smlouvání** – s pomyslnou vyšší mocí (L, Bůh...),
- přání dožít se urč. cíle
- **Deprese**
- **Smíření** – též akceptace, psychické uvolnění –
- konečná fáze, vyrovnání, racionální úvaha

Potřeby umírajících

- **Potřeby biologické**
- spánek, odpočinek, vylučování, potřeba hygieny a tlumení bolesti...
- **Potřeby psychické**
- klid, pohoda, láska, uznání, pocit bezpečí, sounáležitosti...
- **Potřeby sociální**
- blízkost druhých
- **Potřeby spirituální**
- ujištění, že náš život měl smysl, potřeba odpouštět – touha po odpuštění, potřeba vyzpovídat se (duchovní) ...

Příznaky umírání

- celková slabost a únava (unavený výraz obličeje)
- prodlužující se periody denního spánku (P nevstává z lůžka)
- změna frekvence a pravidelnosti P, D
- ↓ schopnost pozornosti a koncentrace
- nepravidelné mrkání a zapadlé oči
- facies hippokratika
- bledá / šedá kůže
- studené opocení
- chladná akra, nos, uši
- zmatenost, dezorientace, halucinace
- ztráta chuti k jídlu, někdy i pití
- někdy euforie (s iluzemi...)
- ↓ diuréza, inkontinence moči / stolice

Terminální stadium

- konečné stadium onemocnění
- nemoc progreduje
- prognóza v několika týdnech, měsících...
- konečná fáze života (hranice mezi životem a smrtí)
- cíl → usnadnit poslední chvíle (uspokojení)
- ošed péče náročná na psychiku (S musí být v dobré fyzické a psychické kondici)
- klinicky příznaky a projevy umírání

Proces umírání

- **1. období** před umíráním – „pre finem“
- není spojeno pouze s terminálním stadiem, začíná narozením
- fyziologický proces – postupné stárnutí...
- **2. období** umírání – „in finem“
- umírání v užším slova smyslu (terminální stav)
- změna vědomí, agonie / euforie...
- **3. období** po smrti – „post finem“
- začíná vlastní smrtí
- jisté / nejisté známky smrti
- péče o mrtvé tělo, péče o pozůstalé

Zásady v péči o umírajícího

- umírajícího ošetřujeme a pečujeme ohleduplně →
- úcta, důstojnost...
- u lůžka nikdy nemluvíme o beznadějném stavu
- umírajícího (i v bezvědomí či v agonii nás N mohou slyšet...)
- prevence dekubitů
- kontakt s P – rodina i oše personál (držení za ruku, rozhovor, relaxační techniky...)
- nenutit do stravy – zvlhčovat ústa
- pravidelná péče o hygienu, neopomíjet péči o dutinu ústní
- sledujeme vyprazdňování
- tlumení bolesti i jiných obtíží (dušnost...)
- umožnit co nejpřirozenější odchod z tohoto světa

Význam S v období post finem

- otevřít okno, zástěny kolem lůžka
- zavřít oči a ústa Z
- lůžko uvést do roviny a vše z něj odstranit
- svléct oblečení, odstranit případné nečistoty
- sejmut šperky, zubní protézu
- odstranit náplasti, p.p. PŽK, PMK (dle specifika ZZ)
- případné rány čistě převázat
- podvázat bradu, případně HK k sobě
- na stehno a hrudník označit jméno, příjmení,
- datum narození, datum a čas úmrtí
- zabalit do prostěradla
- na oddělení musí tělo zůstat po dobu 2 hod.

Pozůstalost

- sepsat věci Z do Knihy pozůstalosti (S + svědek)
- finance spočítat do koruny a uložit do trezoru
- cennosti uložit do trezoru („zlaté šperky“ – šperky ze žlutého kovu / „stříbrné šperky“ – šperky z bílého kovu
- → NIKDY nepoužívám výraz zlatý šperk atp.)
- sepsat doklady, uložit do trezoru
- předat proti předložení OP příbuzného se svědkem (finance, cennosti...)
- OP Z předat opět proti podpisu osobě zařizující pohřeb
- ohleduplný, citlivý, empatický přístup
- zaznamenat komu byla pozůstalost vydána (příbuzenský poměr k Z, číslo OP, adresa...)
- hodnotnější pozůstalost → notářské odd. soudu
- jako předmět pozůstalostního řízení

Péče o pozůstalé

- Období po smrti (náraz)
- nechat rodinu se Z – čas pro rozloučení
- (podpora)
- komunikace, předcházení nedorozumění
- pozůstalost (empatie, takt...)
- ☒ Období po smrti (přizpůsobení)
- přizpůsobit se prostředí, v němž Z žil
- přijmout ztrátu a zpracovat se bolestí žalu
- nabídnout pomoc zvenku: skupinové
- poradenství, psycholog / psychiatr,
- dobrovolníci

Paliativní medicína

- nejstarší forma medicíny vůbec
- dříve probíhala zejména v domácím prostředí,
- méně často ve špitálech
- multidisciplinární péče ověřená dějinami
- aktivní, komplexní a na kvalitu života orientovaná
- péče
- P s nevléčitelným onemocněním v pokročilém či
- terminálním stadiu
- pohlíží na umírání a smrt jako na přirozený proces
- **Paliativní péče není o umírání, ale o „kvalitním“ životě.**

Paliativní pacient

- P trpí nevléčitelnou nemocí, jejíž průběh ho
- ohrožuje na životě, předpokládaná prognóza je
- 6 měsíců
- pokročilá stádia onkologických onemocnění
- konečná stádia chronických nemocí (CHOPN,
- AIDS, jaterní cirhóza, nemoci ledvin)
- neurologická onemocnění (RS, demence)
- genetické vady – zejména u dětí
- pacienti ve vegetativním stavu

Hospic

- zdravotně sociální zařízení
- péče o těžce a nevléčitelně nemocné, vč. rodiny U
- umožňuje důstojný odchod z tohoto světa
- řeší obtíže spojené s umíráním
- kontakt s rodinou a blízkými P
- zaručuje umírajícímu:
  - ...že nebude trpět nesnesitelnou bolestí
  - ...že bude respektována jeho lidská důstojnost
  - ...že nebude v posledních chvílích opuštěn
(MUDr. M. Svatošová)

Formy poskytování paliativní péče

- **Obecná paliativní péče**
- poskytovaná v nemocničních zařízeních týmem
- zdravotníků různé odbornosti → všichni by ji měli
- umět poskytnout
- **Specializovaná paliativní péče**
- domácí hospicová péče laická
- domácí hospicová péče odborná („mobilní“)
- dostupnost péče 24 hod. 7 dní v týdnu
- stacionáře – denní (u nás ne) / týdenní
- lůžková hospicová péče
- oddělení paliativní péče (OPP)

